

Września w czasie II Rzeczypospolitej

Właśnie ukazała się książka Mariana Torzewskiego „Ziemia wrzeńska w Polsce Odrodzonej. Czasy i ludzie”. Jest to trzecia część cyklu; dwie poprzednie książki, traktujące o czasach zaboru pruskiego i I wojny światowej, zostały wydane w latach 2013 i 2014. W najnowszej, obejmującej lata II Rzeczypospolitej, z różnych powodów nie znalazły się zaplanowane początkowo dwa rozdziały, które zostały obecnie przygotowane przez autora do publikacji w Przeglądzie Powiatowym. Pierwszy rozdział, zatytułowany „Handel i usługi”, podzielony został na kilkanaście części, z których każdą można by rozpocząć od słów:

Wrześnianin udaje się...

6. Do drogerii i innych składów specjalnych

Drogeria to spolszczone francuskie słowo droguerie, które z kolei wywodzi się od drogue, oznaczającego lekarstwo (ale też narkotyki, i stąd wywodzi się też używane, np. we współczesnym slangu młodzieżowym słowo „drugi”). Dawniej słowem drogeria określano skład materiałów aptecznych – sanitarnych, opatrunkowych i kosmetycznych, oraz skład leków dopuszczonych do sprzedaży bez recept i konieczności przygotowywania ich przez aptekarzy. Asortyment artykułów sprzedawanych w drogeriach ciągle się rozszerzał. Składy takie (dziś nazwano by je sklepami) prowadzili drogerzyści zwani też drogistami. Pierwsze drogerie we Wrześni prowadzili w XIX w. miejscowi Żydzi.

Pierwsza polska drogeria w mieście rozpoczęła działalność w 1883 roku, prowadził ją wówczas Jan Niziński, który był z wykształcenia aptekarzem. W 1895 roku sprzedał on swą drogerię Władysławowi Zochowi. Lokalizacja drogerii **Nizińskiego i Zocha** jest dziś bardzo trudna do określenia, prawdopodobnie mieściła się w Ryнку lub jego najbliższej okolicy.

Drugą pod względem starszeń-

stwa polską **drogerię** we Wrześni założył w 1887 roku **Jan Nepomucen Lewandowski**. Przetrwiała w tym samym miejscu ponad 70 lat, aż do czasów Polski Ludowej. Mieściła się w narożnej kamienicy, wtedy u zbiegu ulic Miłosławskiej i Zamkowej, obecnie kamienica Sienkiewicza 3. W okresie II RP nosiła nazwę **Drogerii „Pod Murzynem”**. W latach 30. XX w. drogerię przejął zięć Lewandowskiego, **Włodzimierz Szajkiewicz**, i prowadził ją także w pierwszych latach Polski Ludowej, najpierw własną, potem upaństwowioną. Drogeria przy Sienkiewicza 3 przestała istnieć w 1963 roku.

W okresie II RP oprócz drogerii Lewandowskiego-Szajkiewicza znane były jeszcze trzy znaczące drogerie. Pierwszą z nich była niewątpliwie drogeria **Zygrydy Wolskiego** przy ulicy Sienkiewicza 21 (dawniej Zamkowa 39) nazywana Drogerią Centralną. Trudno znaleźć początki tej drogerii. Być może w tym właśnie miejscu mieściła się najstarsze wrzeńskie polskie drogerie Nizińskiego i Zocha. W każdym razie w 1921 roku Zygfryd Wolski kupił ją od poprzedniego właściciela. Był nim **Ludwik Machalla**, który prowadził tę drogerię prawdopodobnie już od kilkunastu lat. Warto wiedzieć, że bohaterską i tragiczną

Zakład Fryzjerski L. Galasa, Warszawska 8

postacią był urodzony we Wrześni i tu spędzający lata dzieciństwa syn drogerzysty Ludwika – mjr dypl. WP Zefiryn Machalla (1915-1952). Drogeria Zygfrydy Wolskiej istniała jeszcze wiele lat w okresie PRL; została przejęta przez PSS i początkowo prowadzona była przez jej dawnego właściciela. Współcześnie „zastępuje” ją sklep WSS AGD >bartek<.

Rodowód sięgający przełomu XIX i XX w. miała kolejna **drogeria** prowadzona przez **Bolesława Chrzana** przy ulicy Warszawskiej 33. Nosiła ona nazwę **>Pod Aniołem<**. Wcześniej w tym miejscu ojciec właściciela Wojciech Chrzan prowadził destylarnię i sprzedaż alkoholu; inicjały >WCH< do dziś widnieją na frontonie kamienicy.

Trzecią znaczącą drogerią była **Drogeria Warszawska** prowadzona przez **Alfonsa Janiaka**. Znajdowała się w parterowym budynku przy ulicy Warszawskiej 1. Oprócz artykułów drogerijnych właściciel sprzedawał w niej także np. losy Loterii Państwowej. Stary dom przy Warszawskiej 1 już nie istnieje; został zburzony i na jego miejscu w końcu lat 50. wrzeńska WSS wybudowała nowy budynek, w którym od 1960 roku przez wiele następnych lat funkcjonowała drogeria.

Warto zauważyć jeszcze dwie wrzeńskie drogerie z okresu II RP. Jedną z nich była **drogeria Leona Płotkowiaka** w kamienicy Poznańska 4 (Jana Pawła II). Wydaje się, że drogeria ta istniała przez cały okres międzywojenny. Wiosną 1939 roku **Wincenty Mania** pod nazwą **Nowa Drogeria** otworzył sklep w kamienicy przy Poznańskiej 33 (naprzeciwko ratusza). O tej drogerii nic bliższego nie da się jednak powiedzieć; prawd-

ły. Jedynym zakładem fryzjerskim pozostającym w jednym miejscu i pod kierunkiem jednego właściciela przez cały okres II RP był zakład Stefana Galasa przy Warszawskiej 8, który w II połowie lat 20. przyjął nazwę „Salon de Varsovie”. Wykonywał on tradycyjne usługi fryzjerskie, ale też usuwał kurzajki („pod gwarancją”), sprzedawał np. perfumy, mydła, grzebienie i szczotki do włosów, wypożyczał i charakteryzował do przedstawień peruki. Inny znaczący zakład fryzjerski prowadzili w kamienicy Poznańska 5 Zofia i Jan Dajewscy. Właściciele wypożyczali też peruki i oferowali masaż ręczny i mechaniczny. Zakłady fryzjerskie prowadzili również w latach 30. m. in. Aleksander Piechocki przy Sienkiewicza 10, Józef Pilarski przy Warszawskiej 7, Zygmunt Frankiewicz przy Warszawskiej

40 czy Zofia Łodyżanka przy Mickiewicza 5 (oferowała także manicure).

Drogeria Zygfrydy Wolskiej prowadziła także sprzedaż produktów naftowych, w tym olejów i benzyny samochodowej, której dystrybutor stał przed sklepem przy Sienkiewicza. Sprzedaż produktów naftowych prowadziła specjalistyczna firma Miedzińskich przy ulicy Kościuszki, 6, ale też skład kolonialny Stanisława Waniorka (!).

Niektóre artykuły można było kupić tylko w nielicznych składach, na przykład „naboje gotowe do polowania, gilzy, śróty, proch, przybity, kapiszonki, naboje rewolwerowe i browningowe” sprzedawał we Wrześni (posiadając koncesję) tylko Spirydion Jasiński przy Warszawskiej 11, a na przykład łyżwy można było kupić w składzie żelaza i sprzętów kuchennych K. Karaskiewicza przy Warszawskiej 33.

* Wycinki prasowe (reklamy i ogłoszenia) wykorzystane przez autora pochodzą z Orędownika Wrzeńskiego.

Marian Torzewski

Współczesny wygląd budynku, w którym mieściła się drogeria J. N. Lewandowskiego. Zdjęcie wykonane w lutym 2016

cizn, benzyny i nafty oferowały szeroką gamę innych towarów – od miodu po aparaty i materiały fotograficzne.

Przy okazji przeglądu wrzeńskich drogerii warto przyrzeć się wrzeńskim zakładom fryzjerskim, które stosowały różne drogerijne artykuły, a nawet same je sprzedawa-

